

BORSÓKŐ BUDÁN.

Szép fővárosunkat, Budapestet, igen sokszor a földtani érdekességek városának mondják és méltán. Területén a természet valóban sok geológiai emléket halmozott össze. A remetehegyi kalcit-teléről már megemlékeztünk.

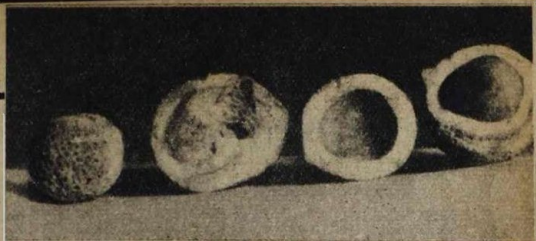
(*Élet és Tudomány*, II. évf. 442. o.). Ehhez a méreteiben hasonlíthatatlan képződményhez számos szerény barlang társul. Ilyenek a *Páldóligyi*, a *Ferenc-hegyi* és legújabbban a *Mátyás-hegyi* cseppkő-diszítette üregek. De már páratlanok a maguk nemében a szemlőhegyi termális-gipszbarlang és a *Várhegy* vízmosza barlangjaira. Nevezetesek a *Dunapart* budai mentén felfakadó hőforrások számszerint, 113 és az egyetlen keserű-sós vizű fürdő a világon, az *Erzsébet-sósfürdő*. A források közül számos radioaktív, vagy gyógyhatású iszapot is termelő, a pesti oldalon pedig az egyik artézikut a másikat követi.

A természet játékos jókedvében az egyik-másik ilyen földtani alakulatot fel is díszítette. A borsókövet, vagy pizolitot is ezek sorában találjuk.

MÉLYÜLŐ MEDREK.

A hegyekről aláázduló csapadékvíz: az

A Kiscelli fennsík-ről gyűjtött 3—4 centiméter átmérőjű borsókövek (pizolitok)

A játékos természet

eső, a megolvadt hólé, vagy a jégáram, azaz a gleccserek vize a hegyipatakok, majd a folyók és a folyamok medrében siet a tenger felé. Eközben a magávalragadott kőzet-törmelékét tovaöngörgetve meghempergeti és gömbölyűre koptatja. Így jó létre a kavics és az apró ásványszemek, főként kvarcreszecskeké halmaz, a homok.

Azonban a kődarabok nemcsak egymást, hanem a folyam ágyát is csiszolják. Ekként ennek feneke mind mélyebbre vésődik. Így volt és van ez a *Dunánál* is. Medre valaha régen — a geológia időszámítása szerint a pleisztocén-korban, — *Budapestnél* a *Kiscelli-fennsík*, fentebb a *Várhegy* és még délebbre a budafoki *Údvarhegy* magasságában volt. Folyamunk szintje eszerint ekkoriban jó egy-néhány emelettel magasabban fektett. Ennek bizonyítéka az a folyami hordalék — kavics, kőzénylven: sóder és homok —, amely ebben a magasságban néha több méter vastag réteget alkot.

mely mind egy-egy hibalehetőséget jelent, szemben a gőzgép egyszerű kezelésével és zavartalan üzemével. Kisteljesítményeket a dugattyús-gép, nagyobbakat (1000 lóerőn felül) a turbina szolgáltat gazdaságosan és kis helyzetűséggel mellett. Gyenge minőségű, szállításra alkalmatlan szénrétegek gőzturbina-telepek különlegesen szerkesztett kazánjaiban égethetők el (ilyen a bányaidai és a mátravidéki erőmű). Kohóművek vagy földgázforrások nagymennyiségű gázait viszont gázturbinák hasznosíthatják előnyösen. Ugyancsak gázgépek használata indokolt vízben szegény területeken. Az üzemanyag árának figyelembevétele épp oly fontos, mint a gép hatásfokának szemelölt tartalása. Olajban szegény vidéken esetleg olcsóbb üzemet ad egy rossz hatásfokú gőzgép mint egy Diesel-motor. A közlekedés és a hadászat különleges szempontjai döntő szerepet juttatnak a benzinmotoroknak és a hőlégsugár-motoroknak. A hőerőgépek tehát, csakúgy mint az emberek,

nem egymás fölé, hanem egymás mellé, egymás segítségére, egymás kiegészítésére vannak rendelve.

Felmerülhet a kérdés: megtartják-e a hőerőgépek jelenleg elfoglalt vezető szerepüket az energia-gazdaságban. Valószínű, hogy igen. Háttérbe szorításuk a múltban több esetben nem sikerült: a szél-energia kihasználása a szél szeszélyessége miatt nem állandó, nagyteljesítmények szempontjából nem jöhet szóba, a tenger apályának és dagályának kihasználása költséges, nem kifizetődő; a légköri villamoság leigázása nehéz és nem biztat nagy eredményekkel. A hőerőgép lényegében előreláthatólag megmarad, csupán a tüzelőanyag (szén, olaj) helyét foglalja majd el az atom-korszak elérkezésekor egy parányi uránium. Ez azonban még a jövő titka: hogy jóslásokba nem érdemes bocsátkozni, arra elég sok példát nyújthat ma egy 10—20 évvel ezelőtt íródott technikai könyv.

Borossák Ferenc